

МЕТОДОЛОГІЯ, ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

УДК 32-027.21/.22

ФІЛОСОФСЬКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПОЛІТИЧНОЇ ВЛАДИ В КОНТЕКСТІ ГУМАНІТАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ХХІ СТ.

I. В. Вернудіна,

*доктор філософських наук, в. о. завідувача кафедри філософії, теорії та історії державного управління,
Національна академія державного управління при Президентіві України*

Статтю присвячено науковому обґрунтуванню поняття “гуманітарні технології” в контексті особливостей сучасного політичного буття. Інтенсивні темпи розширення інформаційного простору фокусують увагу на продуктах інформаційної індустрії та її впливах на масову свідомість. Логічною тому постає класифікація гуманітарних технологій як окремої науково-прикладної галузі управління нематеріальними ресурсами. Одним з її різновидів визнано виборчі технології. Політичну діяльність і державну політику розглянуто в статті як цілісну систему розгалужених зв’язків між усіма суб’єктами політики. Феномен влади структуровано за її основними типами, функціями і соціальною базою. Проаналізовано такі засадничі дефініції політичної влади, як “легальність” і “легітимність”. Як стало розуміння державної політики і політичної влади виокремлено сукупність їх основних норм і принципів у процесі реалізації державної влади.

Ключові слова: гуманітарні технології, управління, масова свідомість, інформаційний простір, державна політика, політична влада, легальність влади, поріг легітимності.

I. V. Vernudina,

Doctor of Philosophy,

*in. at. Head of Philosophy, Theory and History of Public Administration Department, National Academy
for Public Administration under the President of Ukraine*

PHILOSOPHICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS OF PUBLIC POLICY AND POLITICAL POWER IN THE CONTEXT OF HUMANITARIAN TECHNOLOGIES OF THE XXI CENTURY

The article is devoted to scientific substantiation of the concept of “humanitarian technologies” in the context of the characteristics of modern political life. The huge expansion of the information space has focused on the information industry products, its impact on mass consciousness. Classification of humanitarian technologies as a separate scientific and applied field of the intangible resources is therefore logical. Electoral technologies are one of its varieties. The article deals with political activity and public policy as a whole system of branched links between all stakeholders policy. The phenomenon of power structured its main types, functions and social base. Here analyzed such basic definitions of political power as the “legality” and “legitimacy”. Based on the common understanding of public policy and political power is allocated a set of their basic norms and principles in the implementation of state power.

Key words: Human technology, management, mass consciousness, information space, public policy, political power, legality of authorities, threshold of legitimacy.

И. В. Вернудина,

*доктор философских наук, и. о. заведующего кафедрой философии, теории и истории государственного
управления, Национальная академия государственного управления при Президенте Украины*

ФИЛОСОФСКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ И ПОЛИТИЧЕСКОЙ ВЛАСТИ В КОНТЕКСТЕ ГУМАНИТАРНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ХХІ В.

Статья посвящена научному обоснованию понятия “гуманитарные технологии” в контексте особенностей современного политического бытия. Интенсивные темпы расширения информационного пространства фокусируют внимание на продуктах информационной индустрии, ее влиянии на массовое сознание. Логичной поэтому является классификация гуманитарных технологий как отдельной научно-прикладной сферы управления нематериальными ресурсами. Одной из разновидностей таковых есть избирательные технологии. Политическая деятельность и государственная политика рассмотрены в статье как целостная система разветвленных связей между всеми субъектами политики. Феномен власти структурирован ее основными типами, функциями и социальной базой. Проанализированы такие основополагающие дефиниции политической власти, как “легальность” и “легитимность”. В качестве

© Вернудіна І. В., 2017

общепринятого понимания государственной политики и политической власти выделена совокупность их основных норм и принципов в процессе реализации государственной власти.

Ключевые слова: гуманитарные технологии, управление, массовое сознание, информационное пространство, государственная политика, политическая власть, легальность власти, порог легитимности.

Актуальність та постановка проблеми.

Управлінські структури в державі можуть стати ефективними інструментами гармонізації суспільних інтересів лише за умови людиноцентристської державної політики, гуманізації виборчих технологій, модернізації всіх структурних рівнів управління. Людський вимір у цілому має стати загальним системоутворювальним критерієм, а гуманістичні основи – ключовими під час розробки стратегії продуктивного руху України до спільноти європейських народів. За таких умов з'явиться можливість сутнісно вплинути чи не на всі суб'єкти політичної активності (громадянське суспільство, політичні партії та рухи, органи політичної влади) і водночас дасть змогу упередити бодай частково безвідповідальні, деструктивні дії з боку різних гілок політичної влади.

Сила впливу на людину й суспільство також стає предметом “людської індустрії”. До царини дослідження останньої належать свідомий підбір мовних засобів виразу, організація процесу комунікації на рівні суб'єкт-об'єктних відносин у державі, політтехнології, розробка способів і форм інформаційної політики, пропаганди, контролю тощо. При цьому людиноцентристський підхід як методологічна основа наукових досліджень претендує на статус універсального чи не в кожній науковій галузі.

Зазвичай аналіз стану соціально-політичних, економічних проблем у державі базується на констатації відсутності цілісної концепції гуманітарної політики, комплексних програм правотворчої, управлінської діяльності в галузі публічного менеджменту. А той значний вакуум, що утворився в царині людинознавства (до якої належить і політика, позаяк твориться людьми і для людей), і зумовлює “необхідність консолідації зусиль академічних установ суспільствознавчого і гуманітарного профілю на комплексній розробці проблеми оптимальних шляхів і засобів вирішення гуманітарних проблем сучасного українського суспільства з метою всебічного задіяння гуманітарних важелів здійснення назрілих суспільних перетворень” [1].

Аналіз публікацій, присвячених темі даного дослідження, та не вирішені аспекти проблеми. Значним внеском у розуміння феномену політичної влади варто завдячувати працям М.Вебера [3; 4], Е.Дюркгейма, Х.Лассвелла, Г.Лебона,

Г.Моски, В.Парето, що стали класикою. Без їх уважного студіювання і науковцями, і сучасними управлінцями навряд чи можливо зрозуміти об'єктивні закони функціонування і розвитку держави, специфіку державного устрою, діяльність політичних структур та політичних лідерів.

Низка сучасних досліджень українських учених О.Валевського [6], В.Ворони, М.Головатого, М.Логунової [6], І.Петренка [9], М.Пірен, В.Рєбкала [6], В.Тарасенка, М.Шульги та багатьох інших присвячена аналізу державної політики, механізмам реалізації і сутності влади, проблемам політичної психології тощо.

Такі науковці близького зарубіжжя, як Г.Атаманчук [2], І.Глебова, В.Лепський, О.Матвейчев [7], Ю.Пивоваров, А.Фурсов, О.Юр'єв [11] займаються сьогодні розробкою актуальних теоретичних питань у галузі політичних комунікацій, масової свідомості, політтехнологій, діяльності партії влади, політичного розвитку країн у постіндустріальну епоху тощо.

Розглядаючи гуманітарні технології, зазначимо, що найбільш вагомими науковими студіями, у яких автори розглядають їх різні аспекти, належать таким українським дослідникам: О.Оніщенку [1] (керівник Програми наукових досліджень НАН України “Гуманітарні технології як чинник суспільних перетворень в Україні”); Г.Почепцову [10] (“високі гуманітарні технології”); В.Різуну [5] (технології у гуманітарній сфері); О.Тетериній (гуманітарні технології у сфері культури); М.Фурдуй (етимологія терміна “гуманітарні технології”); Ю.Шведі [13] (гуманітарні технології, комплексний підхід). Професійний аналіз у впровадженні й розробці технологій галузі освіти пропонують Н.Бондаренко (педагогічні технології), Г.Сазоненко [8] (перспективні освітні технології).

Серед зарубіжних авторів, праці яких стосуються передвиборчих (а отже, гуманітарних) технологій, варто назвати французьких учених Жака Еллюля [12] та сучасного політтехнолога Жака Сегела, американських теоретиків і практиків Франка Лунца, Діка Морріса, Марка Пенна, Карла Роува, Карен Х'юз. Людиноцентристський вимір аналізу заснованих на праві понять і суміжних із ними категорій застосовано В.Шафіровим.

Проте важливі аспекти гуманітарної царини, до якої належить політика, а саме “секрети” її творення, феномен влади, роль особистості у су-

часній політичній історії, особливості політичної влади як інструменту реалізації людського потенціалу (або прихованих внутрішніх інтенцій (біхевіоризм, неофрейдизм, новітні політологічні й культурологічні теорії)), сучасні комунікативні й політтехнології тощо потребують принципово іншого наукового і суспільно-політичного дискурсу, подальшої посиленої уваги учених. Тим більше в контексті такого успішного тренду XXI ст., як “високі гуманітарні технології”.

Метою статті відповідно до заявленої проблематики є аналіз філософсько-методологічних аспектів і особливостей державної політики, її базових складових, а також спроба дослідити феномен політичної влади з точки зору верховенства, публічності, моноцентричності, різноманіття ресурсів, легальності та легітимності. Подальша розробка дефініції “гуманітарні технології” стане підґрунтям цього дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження й обґрунтування отриманих наукових результатів. Високі гуманітарні технології – це сукупність знань, духовних і культурних цінностей, методів передавання інформації, які організують людей і спонукають їх до певної колективної діяльності. До гуманітарних технологій зазвичай відносять доволі широкий спектр гуманітарних практик: філософію, гуманітарні науки, релігію, мистецтво в усіх його проявах, спілкування тощо. Гуманітарні технології як науково-прикладна галузь займаються організацією відповідних систем у царині людинознавства, розподілом ресурсів для досягнення певних гуманітарних цілей.

Гуманітарні технології можна класифікувати за *об’єктом* основних соціосистем, у яких вони застосовуються: політичним, соціальним, релігійним, військовим, організаційним (Г.Почепцов) [10]. Їх класифікацію можна здійснювати також за *сферою* впливу (педагогічні, культурно-освітні, психолінгвістичні, медико-психологічні технології); за *предметом* впливу: інформаційні, енергетичні, речовинні (психомоторні, нейрофізіологічні). До останніх відносять і технології нейролінгвістичного програмування, пропаганди, професійного мовлення тощо (В.Різун) [5, с. 13]. У цілому терміном “високі гуманітарні технології” називають сьогодні методи різноманітних впливів на масову свідомість, *управління нематеріальними ресурсами*.

Одним із найбільш цікавих варіантів, на думку Ж.Еллюлема, постає такий вплив на масову свідомість, який поділяється на два типи пропаганди: політичну, що йде згори (вертикально), і соціологічну, що скерована горизонтально [12],

адже гуманітарні технології є у тому числі різноманітним виборчим технологій. Останні “базуються на морально-гуманістичних цінностях і покликані визначати ступінь дозволеного під час використання пануючою елітою політичних засобів і методів”, що в основному “спрямовані на досягнення консенсусу кандидата й виборців” [13].

Як зазначає Ю.Шведа, серед характерних рис гуманітарних технологій виокремлюють: *корисність або оптимістичність* (їх ефективність прямо пропорційна активності виборців); *ексклюзивність* (гуманітарні технології розробляються під конкретний блок проблем); *гармонізацію інтересів* (загальних і приватних, особистості й суспільства, людини і держави тощо), *стратегічний характер дії* (оцінка політичних рішень відбувається з позиції інтересів людини і суспільства) [13]. Тож гуманітарні технології часто ґрунтуються на новій комунікативній стратегії, яку можливо використовувати в сучасному світі значно ефективніше, ніж будь-які інші.

Сьогодні інформація – це предмет і продукт інформаційної індустрії. Її зберігають, переробляють, видають, розподіляють і використовують. Тому перед гуманітарними системами стоїть конкретне завдання: забезпечити чіткий рух, зокрема, енергетичних та інформаційних потоків у “потрібних просторово-часових координатах з метою вплинути на людину або навіть суспільство і змінити їхню поведінку” [5, с. 11]. Як слушно зазначає О.Матвейчев, метою гуманітарних технологій є “**форматування** (виділення наше. – *I.B.*) масової свідомості для забезпечення необхідного рівня лояльності до тієї чи іншої суспільної системи, ідеології...” [7]. Недарма все чисельнішою стає група учених, стурбованих наслідками жорсткого переходу світових спільнот до “ефективних” технологій формування свідомості за заданими параметрами.

Тому “важливим напрямом державної політики і зусиль громадянського суспільства у цьому плані є вироблення і дієве застосування гуманітарних технологій – форм і методів, напрямів, шляхів і засобів, алгоритмів практичної діяльності, спрямованих на консолідацію суспільства, забезпечення підтримки всіма соціальними верствами здійснюваних в Україні перетворень; розбудову атмосфери суспільного діалогу, толерантності, взаємної довіри; піднесення світоглядної, політичної, громадянської, економічної, управлінської, виробничої, технологічної, побутової, художньої культури; формування всебічно розвинутої особистості, здатної ефективно діяти в умовах сучасного динамічного розвитку” [1].

Цільова комплексна програма наукових досліджень НАН України “Гуманітарні технології як чинник суспільних перетворень в Україні” на 2011–2015 рр. передбачала вироблення теоретичних і практичних засад активізації й широкого використання в Україні таких гуманітарних чинників, які спрямовані на підтримку й активізацію суспільних перетворень, “вирішення завдань всебічної модернізації українського суспільства з метою забезпечення його належної конкурентоспроможності в умовах сучасних цивілізаційних трансформацій і кризових викликів XXI століття” [1].

В ідеалі державна політика, що реалізується через діяльність інститутів політичної влади і націлена на втілення певної державної мети, покликана ефективно забезпечувати нагальні потреби суспільства. Якщо суспільні очікування тривалий час не задовольняються, значить, результати втілення державної політики не збігаються із запланованими цілями, а в соціумі неминуче виникає соціально-політична напруженість.

Основою міжнародних стандартів управління є практико зорієнтована система демократичного врядування, тобто – реалізація влади народу. В Україні шлях демократичного розвитку передбачає складні й тривалі процеси державно-політичного, суспільного “переоблаштування” країни. Тому в найкоротший термін нам потрібно принципово змінити підходи до вибудовування стратегії розвитку держави нового зразка.

Політична діяльність, як і будь-яка інша, має орієнтуватися на прогнозований позитивний кінцевий результат. “Продукт політичної діяльності має споживчу вартість. Вона оцінюється соціальною стабільністю суспільства, рівнем добробуту, культури, здоров’я населення, за масштабами злочинності й виробництва. Мірою споживної вартості продукту діяльності політики є готовність населення, виконавчих і представницьких органів влади платити за нього всіма видами ресурсів, аж до готовності захищати його зі зброєю в руках” [11, с. 249].

Державну політику можна розуміти і як сукупність основних принципів, норм та діяльності зі здійснення державної влади. Реалізується державна політика через дію законів, регуляторних механізмів, бюджетних пріоритетів, розробку стратегічних напрямів розвитку держави тощо. Зважаючи на її глобальний характер і визначальний вплив на життя громадян, сутність державної політики полягає в цілеспрямованій діяльності органів державної влади із розв’язання суспільних проблем, досягнення та реалізації суспільно значущих цілей розвитку суспільства чи його окремих сфер [6, с. 4].

Державна політика передбачає множинність зв’язків між багатьма суб’єктами: індивідами, групами, організаціями. Сучасні науковці вважають, що “на політику впливає широка система владних стосунків, незалежно від того, що думають і який намір мають її творці” [9], а зміст державної політики розкривається в оптимальному синтезі об’єктивних тенденцій суспільного розвитку та суб’єктивних суджень людей про свої інтереси в ньому [2].

Центральні місця в політичних науках відводяться державі, владі та владним відносинам. Регулювання владних відносин у процесі творення державної політики має розглядатися як *гуманітарна технологія етики державного управління*. Цей аспект є надзвичайно важливим, адже порушення “екології” владних відносин здатне, за принципом доміно, спричинити дестабілізацію і в інших державних структурах та соціумі (а психологічна криза не менш відчутна для суспільства, ніж економічна чи соціальна). Саме тому державна політика є тим важливим інструментом, правильне застосування якого носіями влади здатне забезпечити країні потужний економічний, соціальний, культурний рух уперед.

Науковий підхід до розуміння влади потребує врахування всього спектра її проявів у суспільстві, виваженого аналізу характерних особливостей різних її видів: економічної, політичної, громадської та ін. Звідси випливає, що слід розрізняти соціальну, культурну, інформаційну, військову, економічну, технічну сфери політики як окремі – специфічні та відмінні – політичні явища. При цьому влада, як суспільне явище, підпорядковується об’єктивним законам, незалежним від людських уявлень і прагнень. Ці закони є визначальними й регулюючими в процесі соціального розвитку, у яких, у свою чергу, економічні чинники відіграють вирішальну роль. Економічний лад суспільства, громадська система та їх вплив на соціальний устрій життя людей і регулюють фактичний доступ до влади, зумовлюють характер відносин її носіїв, методи її здійснення. Лише такі похідні здатні забезпечити розуміння індивідуальної відповідальності як окремого громадянина, так і професійного політика або групи політичних діячів за ситуацію, що складається в країні та суспільстві.

Політичній владі притаманні *універсальні соціальні властивості*: всезагальність; функціонування в усіх сферах суспільних відносин; здатність “проникати” в різні види діяльності, об’єднувати людей і суспільні групи чи протиставляти їх. *Мета* політичної влади полягає в

тому, щоб за допомогою безпосереднього або опосередкованого впливу на людей, їх об'єднання або роз'єднання протидіяти деструкції, кризі, занепаду, нейтралізувати соціальну напруженість і конфлікти; прагнути до максимальної стабільності суспільства та окремих його частин, сприяти їх удосконаленню, зміцненню, прогресу.

Владі як такій властиві й певні *функції*.

Політична функція влади виражається у справлянні впливу, здійсненні підпорядкування, примусу, скеровування людей та їх політичної активності в необхідну площину відповідно до фактичного балансу владних сил у суспільстві.

Гносеологічна функція влади втілюється в поєднанні знання і волі. У площині “знання” актуалізується свідомий, прагматичний розрахунок дій та їх наслідків у конкретних обставинах, реалізується раціональне підґрунтя вчинків і поведінки людей у процесі суспільного життя й політичної активності. У площині “воля” оформлюється жорстка підпорядкованість дій запланованим цілям, наполегливо і цілеспрямовано розгортаються шляхи їх досягнення.

Організаційна функція влади реалізується у встановленні суспільного порядку, забезпеченні його належного рівня. Проте часто встановлений порядок обмежує простір особистої свободи громадян, орієнтуючи їх передусім на відтворювальну, репродуктивну діяльність. Таке “упорядковане” буття провокує “соціальну творчість” індивідів і має на пошук альтернативних шляхів реалізації. У свою чергу, це спонукає наявну владу модернізувати час від часу форми свого правління.

Інструментальна функція влади полягає у безлічі приписів, інструкцій, рекомендацій, імперативів, заборон, що регламентують політичну активність громадян. Через систему обмежень “що можна робити і чого ні” влада формує способи самоствердження і моделі функціонування в суспільстві, які вважаються оптимальними, ефективними, достатніми і доцільними.

Однією з найбільш змістовних класифікацій влади є також її поділ відповідно до ресурсів, на яких вона ґрунтується, на *економічну, соціальну, духовно-інформаційну та примусову* владу.

Економічна влада – це контроль над економічними ресурсами, власність на різного роду матеріальні цінності. У звичайні, відносно спокійні періоди суспільного розвитку економічна влада домінує над іншими видами влади, оскільки економічний контроль – це контроль над засобами досягнення всіх соціальних цілей.

Соціальна влада передбачає розподіл становища в соціальній структурі, визначає статуси, по-

сади, пільги і привілеї. Більшість сучасних держав прагне до демократизації соціальної влади: позбавленні власника одноосібного права приймати і звільняти працівника, самостійно визначати розмір його заробітної плати, понижувати на посаді, змінювати умови праці тощо. Усі ці соціальні питання регулюються законодавством і колективними трудовими угодами й вирішуються за участю профспілок, виробничих рад, державних і громадських бюро з найму робочої сили, судовими рішеннями.

Духовно-інформаційна влада – це влада над людьми, що здійснюється за допомогою наукових знань та інформації. Знання використовуються як для підготовки урядових рішень, так і для безпосереднього впливу на свідомість людей з метою забезпечення їх лояльності та підтримки політикуму. Такий вплив справляється через інститути соціалізації (школу й інші освітні установи), а також за допомогою ЗМІ. Інформаційна влада здатна служити різним цілям: не тільки поширенню об'єктивних відомостей про діяльність уряду, міжнародні відносини держави, стан суспільства тощо, а й пропаганді потрібних ідей та настроїв, маніпулюванню свідомістю і поведінкою людей.

Примусова влада спирається на силові ресурси й означає контроль за людьми за допомогою застосування або загрози застосування фізичної сили.

Існують й інші наукові підходи до виокремлення різновидів влади. Так, залежно від суб'єктів владу поділяють на: *державну, партійну, профспілкову, військову, сімейну* та ін.

За способами взаємодії суб'єкта та об'єкта влади виділяють *тоталітарний, авторитарний, ліберальний, демократичний* типи державного правління.

За функціями державних органів розрізняють *законодавчу, виконавчу, судову* гілки влади.

Залежно від соціальної бази влади існують такі її види: *поліархія* (влада багатьох); *олігархія* (влада фінансистів та промисловців); *плутократія* (влада багатих верхівки); *теократія* (влада духовенства); *партократія* (влада партії); *охлократія* (влада натовпу) та ін.

За діапазоном поширення виокремлюють й відповідні щаблі влади: *мегарівень* (влада на рівні міжнародних організацій: ООН, НАТО, Європейського Союзу); *макрорівень* (влада на рівні центральних органів держави); *мезорівень* (влада підпорядкованих центру організацій: регіональних, районних); *мікрорівень* (влада в первинних організаціях і малих групах).

Очевидно, що політична влада посідає особливе місце в ієрархії влади. Воно зумовлене

низкою суттєвих ознак, що відрізняють її від усіх інших різновидів влади. До особливостей політичної влади належать:

1) *верховенство*, тобто обов'язковість її рішень для всякої іншої влади. Політична влада може обмежувати вплив потужних корпорацій, ЗМІ та інших установ або зовсім ліквідувати їх;

2) *публічність*, тобто загальність і безособовість. Це означає, що політична влада звертається від імені всього суспільства до всіх громадян за допомогою права;

3) *моноцентричність* – наявність єдиного центру прийняття рішень. На відміну від політичної влади, економічна, соціальна, духовно-інформаційна види влади поліцентричні, тому що в ринковому демократичному суспільстві існує багато незалежних власників, ЗМІ, соціальних фондів тощо;

4) *різноманіття ресурсів*: політична влада в особі держави використовує не лише примус і заборони, а й економічні, соціальні та культурно-інформаційні стимули;

5) *легальність* влади втілюється у застосуванні сили і примусу щодо громадян.

Найважливішим елементом політичної влади є *державна влада*. У чому полягає їх різниця? Насамперед, поняття політичної влади ширше поняття державної влади, оскільки політична діяльність може здійснюватися не лише в рамках державних органів, а й у рамках діяльності різних політичних рухів, партій, профспілок, груп тиску тощо. Інакше кажучи, політична влада розосереджується в усій політичній площині, утвореній взаємодією всіх політичних суб'єктів.

Також державна влада будується за принципом вертикальних зв'язків, чіткої ієрархії, підпорядкування нижчих ланок вищим, виконавчої влади законодавчій. Політична ж влада здійснюється за принципом зв'язків горизонтальних: як співіснування, суперництво, боротьба між собою різних суб'єктів політичної влади (промислової, фінансової, військової та інших еліт, груп тиску, окремих лідерів тощо).

Важливим чинником функціонування і політичної, і державної влади в суспільстві є їх *легальність* та *легітимність*. Виходячи з наукової концепції німецького економіста, історика, правознавця, одного із засновників соціології як науки Макса Вебера (1864–1920) про легітимні типи панування можна сформулювати визначення *легітимності влади*: *це стан, коли люди визнають за можливе підкорятися, а влада вважає, що має право наказувати* [4]. Інакше кажучи, легітимність влади – це визнання її населенням;

прийняття влади як правомірної і справедливої; наявність у влади авторитету в очах населення.

Легальність влади означає, що влада має законне походження; здійснюється за допомогою закону (а не шляхом свавілля, насильства тощо); сама підпорядковується закону.

Отже, стає зрозуміло, що легітимність і легальність влади – не тотожні за змістом поняття. Легітимність – це етична, оцінна характеристика влади (існуюча влада є доброю чи поганою, справедливою або несправедливою, чесною чи безчесною тощо). Легальність – це юридична іпостась влади, тому характеризується як етично нейтральна.

Відмінність цих двох чинників реалізації влади втілюється також у тому, що легальна влада може на певному етапі стати нелегітимною в очах населення. Так, західною політологією розроблений такий показник, як *“пори́г легітимності влади”*. Він визначається за результатами соціологічних опитувань і має становити не менше 30% підтримки населенням. Якщо більше 30% населення висловлює довіру існуючій владі, вона вважається легітимною, якщо менше – влада легітимною бути перестав. Оскільки громадська думка в країнах західної демократії сприймається як один із політичних інститутів суспільства, то політик із рейтингом нижче 30%, як правило, йде у відставку.

На підставі розуміння феномену влади М.Вебером можна виділити три основні ознаки політичної влади [3]. По-перше, влада – це воля відносини між людьми, що розрізняються двома позиціями: суб'єктом і об'єктом влади, владною або підпорядкованою волею. Владна воля звертається до іншої сторони з вимогою підкоритися, здійснити ту чи іншу бажану для неї дію або, навпаки, утриматися від неї. Владна воля домінує, має характер визначального впливу, її приписи мають імперативний, обов'язковий характер. Другою характеристикою влади є відносини залежності або домінування між людьми в суспільстві. І третє: влада здійснюється за допомогою особливих владних методів, про що йшлося вище.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, у статті актуалізовано філософсько-методологічні аспекти й особливості державної політики, її базові складові та структурні чинники. Розмежовано поняття “державна” й “політична” влада, уточнено їхні відмінності. Феномен політичної влади досліджено з точки зору верховенства, публічності, моноцентричності, різноманіття ресурсів, легальності й легітимності. З позиції легітимності політичної вла-

ди обґрунтовано “поріг легітимності”, що існує в країнах розвинутої демократії.

Синтезувавши задіяні у статті наукові підходи, концепції і теорії, представивши теоретичний дискурс, здійснений на межі інтегрованого курсу психології, політології, філософії й публічного управління, доходимо висновку, що: *державною політикою може називатися така діяльність органів влади з управління та керівництва суспільством, яка здійснюється на основі єдиної мети, принципів та методів і здатна вирішувати невідкладні питання щодо потреб і запитів суспільства.*

Важлива роль у цьому процесі належить правильно структурованому балансу інтересів різних груп населення з метою досягнення максимального суспільного блага й забезпечення правового, економічного, соціального, культурного захисту громадян. Без першочергового розв’язання означених проблем розраховувати на органічний цивілізаційний поступ України до європейської спільноти держав у статусі рівної серед інших навряд чи видасться можливим.

В основу проведеного дослідження покладено нову теорію “високих гуманітарних технологій”. Їх використання здатне змінити хід історії, а “той, хто їх застосує, прямо чи опосередковано стає *“конструктором історії”* [10]. Тому небажано для людини ставати об’єктом такого застосування, значно переконливіше бути суб’єктом творення власного буття. Особливо за умови інформаційних впливів на масову свідомість (часто безпрецедентних у викличних реаліях сьогоден-

ня) та виникнення такого специфічного з ними пов’язаного феномену, як “управління нематеріальними ресурсами”.

Отже, доки існують гуманітарні науки й гуманітарна освіта завжди матиме місце сукупність певних закономірностей гуманітарного розвитку суспільства, а значить – має розвиватися і наука, яка б вивчала ці закономірності. Тому сьогодні нагальною є потреба подальшого вдосконалення міжлюдських стосунків саме в їх гуманітарному контексті, відпрацювання “технік” виховання, навчання, спілкування, а відтак – розробка методів і способів впливу на людину, її духовні орієнтири, відповідний розвиток людської свідомості. Відчувається також необхідність узагальнення вже напрацьованого досвіду в цій галузі, використання наявного теоретичного і практичного ресурсу, а насамперед – технологій гуманітарного процесу.

Вищезазначені позиції мають спонукати сучасних науковців до подальшої ґрунтовної роботи в напрямі розвитку теоретичних знань царини “люднознавства”, професійної розробки і введення в науковий обіг україномовного термінологічного словника. Таке видання є вкрай необхідним сьогодні фахівцям галузі гуманітаристики XXI ст., а насамперед – до значно більш детального вивчення питання психологічних наслідків впливу політичної інформації на психіку особистості в усіх його складних та багатомірних аспектах, особливо на тлі сучасних викликів сьогодення, перед якими в останні три роки опинилася Україна.

Список використаних джерел

1. Цільова комплексна програма наукових досліджень НАН України “Гуманітарні технології як чинник суспільних перетворень в Україні” на 2011–2015 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nas.gov.ua/UA/Sites/program/Pages/default.aspx?ffn1=ID_Prog&fft1=Eq&ffv1=22_29122010_368_2p
2. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления : учебник / Г. В. Атаманчук. – М. : Омега-Л, 2010. – 525 с.
3. Вебер М. Покликання до політики // Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика / Макс Вебер ; пер. з нім., післям. та комент. О. Погорілого. – Київ, 1998. – С. 173–191.
4. Вебер М. Три чисті типи легітимного панування // Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика / Макс Вебер ; пер. з нім., післям. та комент. О. Погорілого. – Київ, 1998. – С. 157–272.
5. Гуманітарні технології : конспект лекцій / за ред. В. В. Різуна. – Київ : Видавн. дім “KM Academia”, 1994. – 60 с.

References

1. Target complex program of scientific research of Ukraine “Humanitarian technologies as a factor of social transformation in Ukraine” for 2011-2015, available at: http://www.nas.gov.ua/UA/Sites/program/Pages/default.aspx?ffn1=ID_Prog&fft1=Eq&ffv1=22_29122010_368_2p
2. Atamanchuk, G.V. (2010), *Teorija gosudarstvennogo upravlenija* [Theory of Public Administration], Omega-L, Moscow, Russia.
3. Veber, M. (1998) *Poklykannia do polityky* [Mission to politics] // Veber, M. Sotsiologhiia. Zahal'noistorychni analizi. Polityka / Maks Veber; Perekl. z nim., pisliam. ta koment. O. Pohoriloho, Kyiv, Ukraine.
4. Veber, M. (1998) *Try chysti typy legitymnoho panuvannia* [Three pure types of legitimate domination] // Veber, M. Sotsiologhiia. Zahal'noistorychni analizi. Polityka / Maks Veber ; Perekl. z nim., pisliam. ta koment. O. Pohoriloho, Kyiv, Ukraine.
5. Rizun, V.V. (1994) *Humanitarni tekhnolohii: Konspekt lektsij* [Humanitarian Technology: synopsis of lectures], Vydavnychyj dim “KM Academia”, Kyiv, Ukraine.

6. Державна політика: аналіз та механізм її впровадження в Україні : навч. посіб. / О. І. Валецький, В. А. Ребкала, М. М. Логунова та ін. ; заг. ред. В. А. Ребкала, В. В. Тертички. – Київ : Вид-во УАДУ, 2000. – 232 с.
7. Матвейчев О. Хай-хьюм [Электронный ресурс] / О. Матвейчев. – Режим доступа: <http://matveychev-oleg.livejournal.com/79082.html>
8. Перспективні освітні технології : наук.-метод. посіб. / за ред. Г. С. Сазоненко. – Київ : Гопак, 2000. – 560 с.
9. Петренко І. Сутність державної політики та державних цільових програм / І. Петренко // Віче. – 2011. – № 10.
10. Почепцов Г. Високі гуманітарні технології як складова шостої технологічної хвилі [Електронний ресурс] / Г. Почепцов. – Режим доступу: <http://politiko.ua/blogpost64770>
11. Юрьев А. И. Механизмы влияния политики на психическое состояние людей / А. И. Юрьев // Акмеология. Научная сессия 98. – СПб., 1998. – С. 248–258.
12. Ellul J. Propaganda. The formation of men's attitudes / J. Ellul. – New York, 1965. – 328 p.
13. Shveda Yu. Гуманітарні технології [Електронний ресурс] / Yuriy Shveda. – Режим доступу: <http://yuriy-shveda.com.ua/en/communion/school-election-skill/395-humanitarian.html>
6. Valevs'kyj, V.A. Rebkalov, M.M. and Lohunova, O.I. (2000), *Derzhavna polityka: analiz ta mekhanizm ii vprovadzhenia v Ukraini: Navchal'nyj posibnyk* [Public policy: analysis and its implementation mechanism in Ukraine: Textbook], Vyd-vo UADU, Kyiv, Ukraine.
7. Matvejchev, O. *Haj-h'jum* [High-hum], available at: <http://matveychev-oleg.livejournal.com/79082.html>
8. Sazonenko, H.S. (2000), *Perspektyvni osvichni tekhnolohii: Nauk.-metod. posibnyk* [Promising Educational Technology: Nauk. method. Handbook], Hopak, Kyiv, Ukraine.
9. Petrenko, I. (2011) "The essence of public policy and government programs", *Zhurnal Viche*, № 10.
10. Pocheptsov, H. *Vysoki humanitarni tekhnolohii iak skladova shostoї tekhnolohichnoi khvyli* [High humanitarian technologies as part of the sixth technological wave], available at: <http://politiko.ua/blogpost64770>
11. Jur'ev, A.I. (1998) *Mehanizmy vlijaniya politiki na psicheskoe sostojanie ljudej* [Mechanisms for policy influence on the mental state of people], Akmeologija. Nauchnaja sessija 98, SPb, Russia, p. 248-258.
12. Ellul, J. (1965) *Propaganda. The formation of men's attitudes*, New York, USA.
13. Shveda, Y. *Humanitarni tekhnolohii* [Humanitarian Technologies], available at: <http://yuriy-shveda.com.ua/en/communion/school-election-skill/395-humanitarian.html>